

۱۴۵۲۷

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته علوم کتابداری و اطلاع رسانی

عنوان:

بررسی وضعیت فهرستنویسی نسخ خطی در ایران و ارائه الگوی مناسب

استاد راهنما:

دکتر حبیب ا... عظیمی

استاد مشاور:

دکتر فریبرز خسروی

اساتید داور:

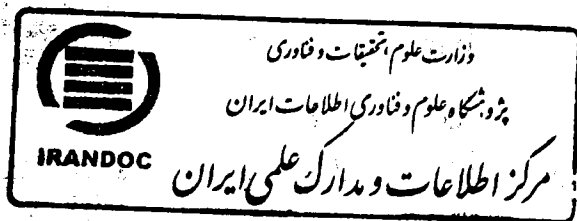
دکتر پوری سلطانی

دکتر رضا خانی پور

نگارش

ایوب نازی

شهریورماه ۱۳۸۹

۱۴۹۴۶۷

۱۳۸۹/۱۰/۱۹

تقدیم و تشکر:

«الحمد لله رب العالمین»

تقدیم به پدر و مادر فداکار و همسر مهربانم و تمام کسانی که تا امروز پشتوانه زندگی من بوده اند.

همچنین تقدیم به اساتید بزرگوام جناب آقایان دکتر حبیب الله عظیمی و دکتر فریبرز خسروی که علاوه بر معلم علمی برای من معلم اخلاق و زندگی اند.

و تقدیم به تمام کسانی که بدون چشم داشت و صادقانه پله های ترقی دیگران را می سازند.

با تشکر از تمام معلمان و اساتیدی که به من آموختند و تمام عزیزانی که در راستای اجرای این پژوهش به من کمک کردند.

چکیده:

کتابهای خطی گنجینه ارزشمند میراث ملی اند و از دیرباز گردآوری و مجموعه سازی این آثار در بین ملل مرسوم بوده است. برای شناساندن، دسترسی و استفاده از مجموعه های گردآوری شده نسخ خطی همواره سعی بر آن بوده که با ارائه اطلاعات کتابشناختی و فهرستنگاری به معرفی این آثار پردازند. فهرست نگاران در اکثر دوره ها جدای از رعایت سبک کلی فهرست نویسی، سلیقه شخصی را در فهرست خود اعمال کرده اند. بر این اساس شیوه های مختلفی در فهرست نویسی نسخ خطی در ایران پدید آمده است. در دوران معاصر تلاشهایی در جهت یکدست کردن این شیوه ها انجام شده است. پژوهش حاضر به بررسی وضعیت و تفاوت های موجود در فهرست نویسی و تلاش های قرن اخیر در ایران با تاکید بر پنج کتابخانه بزرگ: ملی، مرعشی نجفی، آستان قدس رضوی، مجلس شورای اسلامی و مرکزی دانشگاه تهران، که دارای مجموعه های غنی نسخ خطی اند پرداخته است.

در این پژوهش با استفاده از روش پژوهش پیمایش توصیفی و روش نمونه گیری طبقه ای جامعه ای به حجم ۳۹۳ فهرست از بین فهرست های ۵ کتابخانه انتخاب شد و داده های مورد نیاز پژوهش با استفاده از سیاهه و آرسی از نمونه انتخابی گردآوری شد. داده های جمع آوری شده بر اساس روش های آماری توصیفی و استنباطی بر اساس سوالات پژوهش تحلیل شد.

نتایج بدست آمده از پژوهش نشان داد فهرست نویسی موجود در ایران به سه دوره ۱. سنتی، ۲. میانه و ۳. جدید، قابل تقسیم است که هر دوره آن دارای شاخصه های بارز خود است. همچنین مشخص شد فهرست های موجود کتابخانه ملی با ۵۸.۲۸ درصد، کتابخانه های مرعشی ۵۱.۴۴ درصد، کتابخانه های آستان قدس ۵۰.۶۰ درصد، کتابخانه مجلس شورای اسلامی ۴۵.۴۱ درصد و کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران با ۳۸.۷۳ درصد، دارای

بیشترین تا کمترین میزان مطابقت با عناصر موجود در سیاهه واری و بالتبع قواعد جهانی بودند و میانگین مطابقت کلیه کتابخانه ها با سیاهه واری و قواعد جهانی نیز برابر ۴۸.۴۳ درصد بدست آمد.

نتایج حاصل از آزمون کروسکال والیس نیز نشان داد که: از میان ۳۸ معیار موجود، بین ۱۰ معیار در فهرست های پنج کتابخانه بررسی شده اختلاف معناداری وجود ندارد ولی بین ۲۸ معیار دیگر اختلاف معنادار است. همچنین مشخص گردید که فهرستنویسی نسخ خطی در ایران الگویی واحد وجود ندارد. بر این مبنا بر اساس پیشینه و ویژگی های فهرستنویسی ایرانی و قواعد موجود در جهان همچنین ساختار جدید فهرستنویسی نسخ خطی در کتابخانه ملی الگویی به همراه موارد و مقدمات لازم به عنوان مبنای ایجاد الگوی یکسان ملی و بالتبع آن ایجاد استاندارد ملی فهرستنویسی نسخ خطی پیشنهاد شد.

کلید واژه ها:

فهرستنویسی نسخ خطی، نسخ خطی، فهرستنویسی نسخ خطی در ایران، شیوه های فهرستنویسی،

استاندارد سازی، الگوی فهرستنویسی، الگوی ملی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: معرفی پژوهش
۱-۱	مقدمه ۱
۲-۱	بیان مسئله ۳
۳-۱	اهداف پژوهش ۴
۴-۱	پرسش های اساسی ۴
۵-۱	روش پژوهش ۴
۶-۱	ابزار گردآوری اطلاعات ۵
۷-۱	جامعه مورد مطالعه ۵
۸-۱	روش تجزیه و تحلیل داده ها ۵
۹-۱	تعاریف عملیاتی اجزای مسئله ۵
	فصل دوم: ادبیات پژوهش، مبانی نظری و پیشینه
۱-۲	ادبیات پژوهش ۱۰
۱-۱-۲	مقدمه ۱۰
۲-۱-۲	نسخه خطی ۱۲

۱۵..... ۳-۱-۲ تولید نسخ خطی.....

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۱.....	۱-۳-۱-۲ نسخ خطی تولید شده در قلمرو فرهنگ و تمدن ایرانی.....
۲۲.....	۴-۱-۲ فهرست نویسی.....
۲۳.....	۱-۴-۱-۲ فهرست نویسی نسخ خطی.....
۲۳.....	۱-۱-۴-۱-۲ کارکردهای فهرستنویسی نسخ خطی.....
۲۶.....	۲-۱-۴-۱-۲ شیوه های فهرست نویسی نسخ خطی.....
۲۶.....	۱-۲-۱-۴-۱-۲ دوره سنتی.....
۲۸.....	۲-۲-۱-۴-۱-۲ دوره میانه.....
۳۱.....	۳-۲-۱-۴-۱-۲ دوره مدرن.....
۳۲.....	۳-۱-۴-۱-۲ انواع فهرست های نسخ خطی.....
۳۵.....	۴-۱-۴-۱-۲ دلایل عدم یکدستی در فهرستنویسی نسخ خطی در ایران.....
۳۶.....	۵-۱-۴-۱-۲ تفاوت های موجود میان فهرست نسخ خطی با کتب چاپی در ایران.....
۳۷.....	۲-۴-۱-۲ ویژگی های فهرست نگار نسخ خطی.....
۳۹.....	۲-۲ مبانی نظری.....
۳۹.....	۱-۲-۲ سیر تحول قواعد فهرستنگاری نسخ خطی در دوره معاصر.....

۲-۲-۲ عناصر سیاهه واریسی ۴۴

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴۵	۱-۲-۲-۲ تعاریف انواع عناصر موجود در سیاهه واریسی و مفاهیم آن.....
۴۵	۱-۱-۲-۲-۲ عنوان اصلی نسخه.....
۴۵	۲-۱-۲-۲-۲ عنوان مشهور یا دیگر.....
۴۵	۳-۱-۲-۲-۲ موضوع نسخه.....
۴۵	۴-۱-۲-۲-۲ شرح کلی کتاب.....
۴۵	۵-۱-۲-۲-۲ حاشیه نسخه.....
۴۶	۶-۱-۲-۲-۲ نوع نسخه.....
۴۷	۷-۱-۲-۲-۲ افتادگی و نقص‌های نسخه.....
۴۷	۸-۱-۲-۲-۲ آفات و آسیب‌ها.....
۴۷	۹-۱-۲-۲-۲ آغاز.....
۴۷	۱۰-۱-۲-۲-۲ انجام.....
۴۸	۱۱-۱-۲-۲-۲ نوع خط متن.....
۵۰	۱۲-۱-۲-۲-۲ کیفیت خط.....
۵۱	۱۳-۱-۲-۲-۲ تعداد سطور (در هر صفحه).....

۱۴-۱-۲-۲-۲ تاریخ کتابت ۵۱

فهرست مطالب

عنوان صفحه

۱۵-۱-۲-۲-۲ مشخصات کاغذ ۵۱

۱۶-۱-۲-۲-۲ اندازه اوراق ۵۴

۱۷-۱-۲-۲-۲ تزینات نسخه ۵۷

۱۸-۱-۲-۲-۲ تجلید نسخه ۵۸

۲-۲-۲ عناصر پیشنهادی یا موجود در قواعدفهرست نویسی و یا در فهرست های نسخ خطی و کتابخانه های جهان

..... ۶۹

۳-۲-۲ لزوم وجود قواعد مناسب فهرستنویسی نسخ خطی ۷۸

۱-۳-۲-۲ ضرورت وجود قواعد استاندارد فهرستنویسی نسخ خطی ۷۹

۳-۲ پیشینه پژوهش:

۱-۳-۲ مطالعات انجام شده در کشور ۸۱

۲-۳-۲ مطالعات انجام شده در خارج از کشور ۸۵

فصل سوم: روش پژوهش

۱-۳ روش پژوهش ۸۹

۲-۳ ابزار گردآوری داده ها ۸۹

۱-۲-۳ چگونگی طراحی سیاهه و آرسی ۸۹

فهرست مطالب

عنوان صفحه

۳-۳ جامعه مورد مطالعه ۹۰

۴-۳ روش تجزیه و تحلیل داده ها ۹۱

فصل چهارم: یافته های پژوهش

۱-۴ مقدمه ۹۲

۲-۴ تحلیل داده ها بر اساس پرسش های اساسی ۹۲

۱-۲-۴ سوال اول ۹۲

۲-۲-۴ سوال دوم ۹۳

۳-۲-۴ سوال سوم ۱۰۴

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهاد

۱-۵ مقدمه ۱۳۱

۲-۵ پاسخ به سوالات پژوهش

۱-۲-۵ سوال اول ۱۳۱

۲-۲-۵ سوال دوم ۱۳۲

۳-۲-۵ سوال سوم ۱۳۹

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۵۵	۳-۵ مقدمات لازم جهت وجود الگوی ملی.....
۱۵۸	۴-۵ ویژگی های الگوی پیشنهادی
۱۶۰	۱-۴-۵ الگوی پیشنهادی بر اساس یافته های پژوهش
۱۷۱	منابع و ماخذ:

ضمایم:

۱۷۸	پیوست ۱: سیاهه و آرسی مورد استفاده پژوهشگر
۱۷۹	پیوست ۲: نتایج بدست آمده از تحلیل به کمک آزمون کروسکال والیس در Spss

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۴-۱: میزان مطابقت فهرست های هر کتابخانه با سیاهه واری در حالت کلی و بدون در نظر گرفتن تک تک عناصر.....	۹۴
جدول ۴-۲: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر شماره بازیابی در پنج کتابخانه مورد بررسی	۱۰۵
جدول ۴-۳: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر پدید آور اصلی، حقیقی حقوقی در پنج کتابخانه مورد بررسی	۱۰۵
جدول ۴-۴: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر عنوان اصلی اثر(عنوان قراردادی) در پنج کتابخانه مورد بررسی.....	۱۰۶
جدول ۴-۵: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر معرفی نسخه و ابواب(فصل بندی) در پنج کتابخانه مورد بررسی	۱۰۷
جدول ۴-۶: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر تاریخ تالیف اثر در پنج کتابخانه مورد بررسی	۱۰۷
جدول ۴-۷: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر آغاز در پنج کتابخانه مورد بررسی	۱۰۸
جدول ۴-۸: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر انجامه در پنج کتابخانه مورد بررسی	۱۰۹

جدول ۴-۹: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر عنوان نسخه در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۰۹

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۴-۱۰: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر محل استنساخ در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۰	۱۱۰
جدول ۴-۱۱: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر نام کاتب در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۰	۱۱۰
جدول ۴-۱۲: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر تاریخ کتابت در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۱	۱۱۱
جدول ۴-۱۳: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر کامل/ناقص (۲۰ کلمات آغاز) در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۲	۱۱۲
جدول ۴-۱۴: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر توضیحات نقص نسخه (در صورت افتادگی) در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۲	۱۱۲
جدول ۴-۱۵: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر نوع خط در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۳	۱۱۳
جدول ۴-۱۶: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر درجه خط در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۴	۱۱۴
جدول ۴-۱۷: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر تعداد برگ ها (صفحات، جلدها) در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۴	۱۱۴

جدول ۴-۱۸: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر اندازه جلد(قطع)
در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۵

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۱۵	جدول ۴-۱۹: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر تعداد سطرها در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۶
۱۱۶	جدول ۴-۲۰: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر اندازه برگ در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۶
۱۱۷	جدول ۴-۲۱: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر اندازه متن(نوشته) در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۷
۱۱۷	جدول ۴-۲۲: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر تزئینات نسخه در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۷
۱۱۸	جدول ۴-۲۲: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر تزئینات نسخه در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۸
۱۱۹	جدول ۴-۲۴: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر درون جلد در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۹
۱۱۹	جدول ۴-۲۵: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر نوع کاغذ در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۹
۱۱۹	جدول ۴-۲۵: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر نوع کاغذ در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۱۹

جدول ۴-۲۶: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر رنگ کاغذ

در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۰

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۴-۲۷: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر وضعیت آسیب دیدگی در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۰	۱۲۰
جدول ۴-۲۸: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر سجع مهر در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۱	۱۲۱
جدول ۴-۲۹: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر نامهای مرتبط در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۲	۱۲۲
جدول ۴-۳۰: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر امتیاز نسخه / ویژگی ها در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۲	۱۲۲
جدول ۴-۳۱: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر یادداشتهای تملک در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۳	۱۲۳
جدول ۴-۳۲: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر یادداشت های وقف / اهدا در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۴	۱۲۴
جدول ۴-۳۳: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر منابع(مراجع اساسی معرفی) در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۴	۱۲۴
جدول ۴-۳۴: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر موضوع در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۵	۱۲۵

جدول ۴-۳۵: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر حا شیه ها /
تصحیح در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۶

جدول ۴-۳۶: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر شناسه افزوده
نامها در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۶

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۴-۳۷: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر شناسه افزوده عنوان در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۷	۱۲۷
جدول ۴-۳۸: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر زبان در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۸	۱۲۸
جدول ۴-۳۹: نتایج بدست آمده از آزمون کروسکال والیس برای نشان دادن سطح اختلاف عنصر تاریخ فهرست نویسی در پنج کتابخانه مورد بررسی ۱۲۸	۱۲۸

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار ۴-۱: درصد مطابقت فهرست های کتابخانه ها از نظر وضعیت فعلی وجود عناصر سیاهه واری در کل نسبت به حالت ایده آل	۹۵
نمودار ۴-۲: درصد وجود هر یک از عناصر سیاهه واری در فهرست های آستان قدس	۹۶
نمودار ۴-۳: درصد حضور هر یک از عناصر سیاهه واری در فهرست های کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران	۹۸
نمودار ۴-۴: درصد حضور هر یک از عناصر سیاهه واری در فهرست های کتابخانه مجلس شورای اسلامی	۹۹
نمودار ۴-۵: درصد حضور هر یک از عناصر سیاهه واری در فهرست های کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی ..	۱۰۰
نمودار ۴-۶: درصد حضور هر یک از عناصر سیاهه واری در فهرست های کتابخانه ملی	۱۰۲
نمودار ۴-۷: درصد حضور هر یک از عناصر سیاهه واری بطور میانگین در فهرست های کل کتابخانه ها ...	۱۰۳
نمودار ۴-۸: درصد وجود یا عدم وجود اختلاف معنا دار عناصر سیاهه واری در فهرست های پنج کتابخانه ...	۱۲۹

فصل اول

معرفی پژوهش

دانشجویان این رشته به کندی صورت می‌گیرد. زیرا در دانشگاه یک یا دو ترم بیشتر در این موضوع بحث نمی‌شود و دانشجو فقط با برخی از مسایل تنوری آن آشنا می‌شود که این مسئله هیچ دردی را دوا نمی‌کند. (اشکوری، ۱۳۸۷) علاوه بر نظریه‌ی ضعف برنامه ریزی آموزشی دانشگاهی در زمینه فهرستنویسی در کل و فهرستنویسی نسخ خطی به طور خاص، «فدایی عراقی» معتقد است: «عموماً فهرستنگاران نسخ خطی نه حاضرند تجربیات خود را به دیگران منتقل کنند و نه وقت و حوصله این کار را دارند. آنها معتقدند که فهرستنویسی کاری تجربی یا به تعبیر بهتر کار ذوقی است. از این رو می‌بینیم که تا کنون هر کس به روش و سلیقه خود فهرستنویسی را انجام داده است» (فدایی، ۱۳۸۶) یعنی باید دیدگاه فهرست‌نویسان و افراد پیشکسوت را درباره انتقال دانش و تجربه خود به طالبان و دانشجویان، به عنوان یکی دیگر از دلایل این عدم یکدستی در کار فهرستنویسی اضافه شود. البته ناگفته نماند که تلاش‌هایی هم در جهت تربیت متخصصان دانشگاهی تاکنون صورت گرفته است از جمله آنها کار اخیر دانشگاه شهید بهشتی با همکاری بنیاد ایران‌شناسی است. در این دوره تلاش در جهت تربیت متخصصان آینده است که در آن اساتید مطرح و پیشکسوت در زمینه‌های گوناگون نسخ خطی برای تربیت متخصصان آینده تلاش می‌کنند.

با نگاهی به فهرست‌های چاپ شده از نسخ خطی تفاوت‌های زیادی در کار اساتید پیشکسوت و نسل جوان به چشم می‌خورد. براساس تفاوت‌های موجود در شیوه فهرستنویسی نسخ خطی، آن را به دو دوره سنتی و نوین (عظیمی، ۱۳۸۷) تقسیم کرده‌اند. در این تقسیم‌بندی عناصری چند را می‌توان دخیل دانست، از جمله: مقوله‌ها و اطلاعات کتابشناختی و نسخه‌شناختی منعکس شده در هر فهرست، میزان اطلاعات آرایه شده برای هر مقوله، نحوه آوردن اطلاعات در هر مقوله مانند مستند شدن یا نشدن اسامی و موضوع. در شیوه‌های سنتی علاوه بر رعایت سبک کلی فهرست‌نویسی یعنی تقسیم فهرست در دو بخش کتابشناسی و نسخه‌شناسی، وابسته به علایق فهرستنویس است و بیشتر جنبه ذوقی دارد. ولی در فهرستنویسی به شیوه نوین از قواعد فهرستنویسی کتاب‌های چاپی در مواردی مانند مستند کردن اسامی و موضوعات استفاده می‌شود.

در روش سنتی فهرستنویسی نسخ خطی افرادی مانند استاد علینقی منزوی اطلاعات فروانی را در باب معرفی کتاب آورده اند. بعلاوه کسی مانند استاد حائری گاهی در ذیل یک مدخل چندین صفحه مطلب آورده است (فدایی، ۱۳۸۶) در مقابل کسانی مانند استاد انوار اطلاعات مختصر تری را برای دو قسمت کتابشناسی و نسخه شناسی می دهند و تاحدی تعادل را حفظ کرده اند. بر مبنای میزان اطلاعاتی که در روش سنتی در هر فهرست آورده می شود، عده ای معتقدند که دوشیوه ی مختصر نویسی و مفصل نویسی داریم. ولی استاد حائری این دیدگاه را قبول ندارد و معتقد است که: «ما دو شیوه ی مختصر نویسی و مفصل نویسی نداریم بلکه یک شیوه داریم و آن درست نویسی است، یعنی کشف کردن عنوان کتاب و هویت مولف و چیز دیگری جز این نیست. البته روش می تواند متفاوت باشد ... بالا و پایین و جابجا نوشتن اطلاعات» (حائری، ۱۳۷۹).

۲-۱ بیان مسئله

کتابهای خطی گنجینه های ارزشمند میراث ملی اند. گردآوری و جلوگیری از نابودی آنها کاری پسندیده و جلوگیری از نابودی فرهنگ و تمدن و گذشته یک ملت است. ولی آیا هدف ما از گردآوری نسخ خطی صرفا حفظ آنهاست؟ مسلما چنین نیست و هدف دیگر ما استفاده از این میراث گرانسنگ و تدوین تاریخ علم، برای دسترسی و استفاده از این مجموعه های گردآوری شده از دیرباز سعی بر آن بوده که با ارائه اطلاعات کتابشناختی به صورت فهرست ها و فهرستگانها به شناسایی و معرفی آن بپردازند. بر این اساس شیوه های مختلفی برای تهیه و تدوین این فهرست ها بکار گرفته شده است. هر فهرستنگاری جدای از رعایت سبک کلی فهرستنویسی، سلیقه شخصی را در برخی از مواد اطلاع رسانی در فهرست خود اعمال کرده است. در دوران حاضر تلاشهایی در جهت یکدست کردن این شیوه ها انجام شده است. لازم است بدانیم که هر کدام از این سبک ها چه نکات مثبت یا منفی نسبت به دیگر سبکها دارد. تا چه حد به سمت استاندارد شدن در سطح ملی و هماهنگی با اصول بین المللی حرکت شده است. لازم